

Vaha sulatamine ja puhastamine, kvaliteetse vaha saamine.

Arnold Lokna loengu kokkuvõte Saaremaal Kuressaares 01.12.2007.a., PR-4-1.5-11

Mesinduspäev toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab Euroopa Liit

Vaha on üks mesinduse toodanguliike, kuid samas ka edasisel mesindamisel kärjepõhjajana vajalik toode. Vaha saadakse kasutusest kõrvaldatud (Prakeeritud) kärgede sulatusest, mesilaste poolt tehtud taru-kärjeehitistest, kuid suurel määral ka kärgede kaanetisest e. koorimisvahast.

Vaha sulatus toimugu alumiiniumist, emaileeritud või roostevabast materjalist nõus. Raud, vask, ka tsingitud materjal, reageerides vahaga, värvib vaha tumedaks.

Koorimisvaha tuleks enne sulatamist hoida üks ööpäev soojas, pehmes vees, et vahasse jäänud mesi saaks eemaldatud. Koos meejääkidega sulatatud vahaketas jääb allosas teralise struktuuriga ja habras. Vaha sulatamist on võimalik teostada mitut moodi, vastavalt mesinduse suurusele ja sulatatava vaha kogusele. Vaha sulatamiseks tuleb tarvitada ainult pehmet vett, näiteks vihmavett. Lubjarikas vesi reageerib vahaga ja muudab vaha värvuse halliks.

Meetod I

Valged, värske kärje tükid ja koorimisvaha võib asetada kahekordsesse marlist kotti ning panna tulel olevasse sulatusnõusse, mis osaliselt keeva veega täidetud. Kärjed sulavad keevas vees, ning marlist kotti ülaosa käes hoides, muljutakse puust labida või mõlaga vaha läbi koti vette. Nõnda jäävad lisandid ja juhuslikult kärjetükkide sekka sattunud prügi marlist kotti ega määri vaha.

Meetod II

Sulatamisele kuuluvad kasutusest kõrvaldatud vanad kärjed, koos raamidega, asetatakse sulatuskasti, kuhu juhatakse 110C^0 auru. Auru toimel kärjed sulavad ja vaha juhatakse jahutusnõudesse, kus vaha aeglaselt jahutatakse, et vahasse jäänud sete jõuaks settida vahaketta alla, enne kui vaha hangub.

Meetod III

Sulatusele kuuluv vaha, sealhulgas ka raamidest väljalõigatud mustad kärjed asetatakse vahasulatuse tsentrifuugi, mis on seestpoolt kotiriidega vooderdatud, ning sinna juhatakse 110C^0 aur. Sobivat kiirust valides kestab see sulatamistegevus ca 90 minutit

Sulatatud ja hangunud vahaketaste põhjad puhastatakse vahast väljasettinud raskemast prügist ja õietolmu jääkidest, kuni tuleb nähtavale puhas vaha. Kui vaha on veel liialt tumeda värviga, siis korratakse vahasulatust veel kord pehme veega ja lastakse vaha pehmes kuumas vees settida.

Kärjepõhja e. kunstkärje valmistamine

Puhas ja kvaliteetne vaha kogutakse kärjepõhja tööstusesse, kus vaha asetatakse autoklaavi ja sulatakse ning kuumutatakse 125C^0 temperatuuril 60 min., et haiguste eosed hävitada. Vahalindi masinaga pressitakse vahaleht, mis rullitakse ca 30kg raskusteks vahavaiba rullideks. Need asetatakse järgnevalt sooja vette, et lahti rullida ja suunata vahavaip kärjepõhja mustervaltsidele, kus pressitakse vahasse kärjepõhja muster. Edasi lõigatakse kärjevaibast vajaliku suurusega kärjepõhja lehed, mis pakitakse vajaliku suurusega pakkidesse. Pakkepaberi liimimiseks kasutatakse kartulitärklist, sest muud liimmaterjalid võivad jätta kärjepõhjadele võõraid lõhnu.

Kõigi eelnenud jutu paikapidavust võis jälgida ka mesinikele näidatud mesindusfilmist kinoekraanilt.

Kokkuvõtted ja hinnangud 2007.a mesindushooajale.

Kokkutulnud tõdesid, et 2007. aasta oli mesindusele edukas. Talvitumine oli olnud hea, kui mitte öelda väga hea. Kevad oli Saaremaal küll veidi jahedavõitu, kuid korjeajaks ilmad soojenesid. Mesilaste kevadine areng oli kiire ja pered said varakult tugevaks. Varajasemat mett koguti pajudelt ja vahtralt, sellel suvel olid ka pärnad nektarihelled. Enamik mesinikke kinnitab, et tänavu on olnud üle keskmise meesaak. Seega kokkuvõtteks, 2007. aasta oli enamuses mesinikele hea, kui mitte öelda väga hea meeaasta. Nüüd tuleb edukalt hakkama saada mee turustamisega.